

УДК 821. 163. 41. 0 – 92

ДУХОВНЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ В ПУБЛІЦИСТИЧНІЙ СПАДЩИНІ МИКОЛИ ВЕЛИМИРОВИЧА

Тетяна Іванюха

*Запорізький національний університет,
вул. Жуковського, 66, 69600, Запоріжжя, Україна, e-mail: rector@zntu.edu.ua*

У статті розглянуто проблематику та жанрову своєрідність проповідей, листів та есе сербського діяча М. Велимировича в контексті духовної публіцистики ХХ ст. на матеріалі “Проповідей під горою”, “Місіонерських листів” та есе “Скляні очі Індії”.

Ключові слова: публіцистична творчість, духовна публіцистика, проблематика, проповідь, лист, есе.

Публіцистика, за визнанням сучасних дослідників, — своєрідний міст між журналістикою та суспільством з усіма сферами життєдіяльності людини — літературою, мистецтвом, політикою, історією, наукою, релігією, — вищий вид журналістики. Зародившись у Давній Греції разом із публікою, котра вміла самостійно мислити і потребувала обговорення нагальних проблем суспільства та влади, публіцистика до появи стабільних засобів письмової фіксації інформації мала усний характер. Із часом публіцистика стала відбивати найвищі прояви людського духу й розуму (доба Просвітництва), а в ХХ ст. — відігравати чільну роль в організації суспільства.

Подаючи сучасне розуміння феномена публіцистики, Й. Лось стверджує, що “це словесна сфера моделювання свідомості, вияв незгасної активності, динамізму людського духу, політичне й морально-філософське освоєння історії та актуальної суспільної практики, всеохоплюючий засіб формування особистості, площина вияву інтересів та вартостей людей, соціальних груп і націй, втілення їх культурної ідентичності” [3, с. 9]. Від найдавніших часів ці функції виконували публіцистичні жанри — промова (або ораторська промова та проповідь як її різновид), памфлет, есе, нарис, етюд, замальовка, фейлетон, лист та інші.

ХХ ст. виявило найвищий ступінь розвитку публіцистичного мистецтва: максимально розширюється сфера охоплення різних галузей життєдіяльності людини й суспільства, з поглибленням документального (публіцистичного) типу мислення формуються його концептуальні засади, виділяється система “автор” як модульна, відбувається подальша жанрова диференціація, виникнення жанрових підвидів [1, с. 13], типологічне розшарування публіцистичного дискурсу. Адже публіцист не просто описує чи констатує факти, як науковець,

не лише повідомляє про сучасні проблеми, як журналіст-інформаційник, — він роз'яснює, переконує, полемізує, викриває, закликає до міркування та дії.

Саме таку роль для сербського народу протягом усього ХХ ст. відіграв Микола Велимирович (1880–1956 рр.). Владика Микола (Велимирович) — таке ім'я значиться на літературних творах святого Миколи Сербського, єпископа Охридського та Жичського, богослова, філософа, організатора народного богомольного руху, почесного доктора декількох світових університетів, близького й іншим слов'янським народам.

Найбільший серб ХХ ст., якого сучасники назвали “Новим Золотоустом”, про чий проповіді співвітчизники казали, що вони сягають Неба, він відіграв вирішальну роль в житті сербського народу і Сербії — ще за життя його сміливо порівнювали зі Святим Саввою. Двадцятитомне видання розмаїтої спадщини М. Велимировича рясніє численними проповідями, промовами, молитвами, поетичними рядками, філософськими та історіософськими працями. Дослідженню богословських і філософських праць, етичних та естетичних поглядів присвячені роботи його співвітчизників Л. Іваневича, М. Марковича, І. Попович, А. Радославлевич, М. Радуловича, а також російських та білоруських дослідників О. Бондаревої, І. Прийми, І. Чароти, І. Числова. Недослідженим залишається його яскравий публіцистичний стиль і публіцистичні твори — проповіді, слова, есе, статті, бесіди, листи. Цим і зумовлюється актуальність цієї розвідки.

Мета роботи: виявити своєрідність духовної публіцистики М. Велимировича. Мета дослідження вимагає розв'язання наступних завдань: 1) окреслити місце духовної публіцистики серед інших типів; 2) розглянути найголовніші передумови розвитку публіцистичної творчості Миколи Сербського; 3) дослідити проблемно-тематичні та ідейно-художні пріоритети письменника у збірках “Проповіді під горою”, “Місіонерські листи” та “Скляні очі Індії”.

Цілком погоджуючись із типологічною класифікацією сучасної публіцистики, розробленою представниками львівської школи журналістики (історична, морально-екологічна, світоглядна, концептуальна, сюжетна), можемо констатувати наявність відмінного від названих типів різновид публіцистики, представники якого особливу увагу приділяють розкриттю взаємодії духовного й тілесного, соціального та біологічного начал у людині. Це твори, написані християнськими публіцистами, світськими або церковними, спрямовані на формування духовності в суспільстві та на подальшу гуманізацію особистості. Журналістикознавці Т. Казакова та Дм. Туманов відносять такі твори до духовної публіцистики. Слід розмежувати релігійну та духовну публіцистику. Релігійна публіцистика, що ґрунтується на релігійній ідеології, створювалася Отцями Церкви для внутрішнього вжитку. Духовна — створюється як церковними, так і світськими діячами. Найсуттєвіша її відмінність за змістом полягає в тому, що вона зосереджена на світських проблемах, які стосуються облаштування відносин у суспільстві.

Духовна публіцистика особливої ваги набуває на тлі суцільної кризи європейської цивілізації ХХ ст.: вона нагадує людям про одвічні цінності, допомагає зробити вибір між вічним і тимчасовим, духовним і матеріальним, громадським і егоїстичним, любов'ю та ненавистю, допомагає дати вірні відповіді на злободенні питання й виклики сучасності й залишитися Людиною.

На думку Дм. Туманова, роль духовної публіцистики “полягає, по-перше, в утвердженні в масовій свідомості людинолюбства; по-друге, у формуванні релігійної ідеології; по-третє, в її призначенні бути провідником світських, соціально-політичних ідей, перш за все, державних. І головною метою духовної публіцистики є моральне перетворення як суспільства в цілому, так і кожного її члена окремо” [6].

Своєрідною є як тематична структура, так і жанрова модель духовної публіцистики: проповідь християнської любові, патріотизм, християнин як особистість — ці теми вкладаються митцями у жанри проповіді, послання, повчання, давні жанри апокрифа, агіографії тощо. У працях Т. Казакової, Й. Лося, Г. Прутцкова, Д. Туманова, Т. Хоменко, М. Шлемкевича та інших дослідників розглядаються наріжні засади цього типу публіцистики, його спільні з іншими типами та своєрідні жанри — промова, проповідь, есе, памфлет, лист, сповідь у творчості наших попередників (Ісуса Христа й апостолів, Іоанна Золотоустого, Василя Великого, Володимира Мономаха, Івана Грозного, М. Лютера, Дж. Мільтона, Дж. Свіфта та багатьох інших) і сучасників (Є. Сверстюка, М. Мариновича, І. Ортинського, С. Аверінцева, І. Сничова, А. Кураєва, О. Менья, Г. Честертон, К. Льюїса, Іоанна Павла II). Серед діячів ХХ ст. виділяється фігура Миколи Сербського, багатогранної особистості, духовну публіцистику якого розглянемо далі.

Проповіді, листи та есе М. Велимировича, написані в карколомний для сербів та всіх слов'янських народів період (середина ХХ ст.), мають особливий духовно-публіцистичний потенціал і вплив. Сербські корені й традиції, тверда віра, випробувана у вирі історичних катаклізмів ХХ ст. (війни, тюрми й концтабори), три європейські освіти і два докторські звання, найрізноманітніші роди занять (від учителя до дипломата), багате внутрішнє духовне життя й активна громадська діяльність — усе це позначилося на публіцистичних творах Миколи Сербського. Протягом усього життя він займався активною богословською, письменницькою, видавничою та редакторською діяльністю: видав більше 30 власних книг, друкувався у сербських журналах “Діло”, “Християнська місія”, “Християнський вісник” (редагував останнє видання, а також журнал “Теологічне рев'ю” під час навчання в Швейцарії).

Як визначає Й. Лось, “моральну та екологічну кризу людства породив матеріалізм” [3, с. 154]. Проблема розбіжності між технічним прогресом і духовним занепадом суспільства стоїть у центрі публіцистики М. Велимировича. Духовність та мораль, проблема вибору між добром і злом — основні проблеми, що порушуються в його творах.

Проповідь як один із жанрів публіцистики має два визначення: богословське та світське. На думку Т. Казакової, дослідження проповіді як типу комунікації, що синтезує традиції християнства, та як пражурналістського тексту — фіксатора сучасності (для якого характерні змістовність, насиченість наочними сценами, образність викладення, зв'язок із життям) є актуальним для журналістикознавства взагалі й українського зокрема, у зв'язку з активізацією потреби збагатити власний досвід контекстом загальносвітових традицій і тенденцій [2].

Збірка найкращих проповідей святителя Миколи Сербського складається з двох частин. Перша — “Бесіди під горою” (1912) — присвячена значенню і суті людини, найвищим моральним цінностям, вічній боротьбі між добром та

злом. Друга частина — “Нові бесіди під горою” (1922) — написана вже зрілим проповідником, “Охридським пустельником”, наскрізну тему якої Лаврентій, єпископ Шабацько-Валевський, визначає як “надзвичайно цікаву”, це богословські теми “що було на початку і що буде в кінці світу” та “таємниця втілення Сина Божого”. Генріх Гейне писав: “О, відгадайте мені загадку життя, ту приховану та стародавню загадку: скажіть мені, що означає людина? Звідки вона прийшла? Куди йде? І хто живе там, вгорі”.

Збірка вміщує дев’ятнадцять проповідей. До першої частини ввійшли “Драма Іоанна Предтечі”, “Про віру у темряву”, “Про царське походження”, “Про те, що захищає життя”, “Про кров праведника”, “Про Христову меншість”, “Про роздуми перед дзеркалом”, “Про героїв нашого часу”, “Про торгуючих у храмі”, “Про предків та нащадків”, “Про майбутню щасливу вітчизну”, “Про Велике Ім’я”. Більш догматичними за суттю є проповіді другої частини: “Початок...”, “Світ як слово”, “Життя та світло”, “Сини тьми та сини світла”, “Повнота...”, “Закон та істина”, “Син Єдинородний”. Самі назви говорять, по-перше, про серйозність та одвічну актуальність насущних проблем, яких торкнувся проповідник, а по-друге, про тематичну прозорість, сюжетну стрункність і дохідливість проповідей, котрі адресувалися простим людям.

Беручи за основу всім відомі біблійні сюжети, М. Велимирович наближає їх до сучасників, виводить читачів у надчасовий вимір. Так, для проповіді на день Усічення глави Іоанна Предтечі “Драма Іоанна Предтечі” сюжет взято з Нового Заповіту — це трагічне вбивство найбільшого пророка, “велика трагедія Іоанна Крестителя та Іродіади... Помпезний мармуровий палац царя Ірода зник з лиця землі, каменя на камені від нього не залишилося, а драма, що відбулася в тому залі, людська..., живе і сьогодні” [4, с. 14]. Мотив страти пророка за примхою цариці Іродіади переростає в мотив совісті — безвинний голос Предтечі викривав розпусту цієї жінки й був голосом совісті й правди, який звучить у душі кожної людини й не завжди є почутим.

Автор пояснює, що трагічна загибель великого пророка-попередника Христа сталася з Божого попущення, адже “доля будь-якої людини... старша за неї саму, тому ніхто з нас не може стати старшим за свою долю, як не може і бути її однолітком. Іоанн повинен був приготувати шлях сильнішому, ніж він сам, повинен був очистити і зорати поле, щоб сіяч (Господь), коли прийде на поле, міг відразу ж сіяти. Але “Божа нива” — “душі людські... були обійняті нездоров’ям. Гріх затьмарив душі людей, і вони гинули, як слабкі рослини, що в’януть і покриваються цвіллю, затінені скелею. У душах людей панували хіть і похитливість, які душили всякий добрий та ідеальний порив, який міг би їх прославити” [4, с. 17]. Проповідь Миколи Сербського сповнена риторичних, вражаючих запитань: “Чому Іоанн страждав, якщо сам хворий не був?... Страждання його було подібне до страждання здорової клітини в тканині організму, оточеній хворими клітинами” [4, с. 18]. У проповіді ключовими образами-алегоріями є два: совість — пророк Іоанн — попередник Христа та гріх — Іродіада. Це два протилежні полюси, зіткнення яких призводить до драми: “Щодня ми є свідками драм, коли стикаються жадоба насолоди та пошук правди, драм, подібних до драми в палаці Ірода, але набагато менш сильних за своїм трагізмом. Драми розігруються в душах наших. Для більшості з нас все-таки властиве змішування духу Іоанна та духу Іродіади” [4, с. 24–25].

Тим самим порушується ще одна онтологічна проблема — свободи вибору. М.Велимирович нагадує, що людині дана можливість вільно обирати, однак людській природі переважно властива обтяжлива роздвоєність душі, що автор і доводить у проповіді: “Іродіада заради задоволень могла піти на будь-який крок, аби задовольнити свою примху, була готова все принести в жертву цьому ідолу та все поставити йому на службу”, “насолод, та лише одних насолод!” — вигукувала Іродіада, “Правди, однієї тільки правди!” — не переставав говорити Іоанн” [4, с. 21]. Автор змушує слухача (сучасного читача) від історії Іоанна Хрестителя повернутися до гріхопадіння Адама і замислитися над тим, яким великим був дар Господа першій людині і яким могло бути щасливим Людство, з якою неймовірною легкістю Адам поплатився за неслухняність, а розплата навіки тепер тяжіє над долею всього людського роду.

Поєднуючи різні часопросторові площини, проповідник наголошує, що драма Іоанна Предтечі — проблема, не підвладна часу й співмірна з питанням: як виникає задум гріха, які його передумови, чи можливо зупинити гріх у зародку. Ця тема зазнає розвитку в наступних “словах”, зокрема, у недільній проповіді “Про роздуми перед дзеркалом”. Тут автор знову вдається до алегоричного образу дзеркала й риторичного запитання: “О, якби існувало таке дзеркало! — дзеркало твоїх думок”. За допомогою цього образу автор викриває сутність людини — вона така, що своїх найсокровенніших помислах безпідставно звеличує себе, маючи безмежне поле свободи думок. Проповідник із запалом звертається до кожного із слухачів: “Все це я говорю для тих з вас, хто не сміє про свої нечисті думки нікому сказати і тим більше показати їх в дзеркалі. Мені соромно говорити про їх гріх. Я і їх закликаю брати участь у моєму соромі: хай їм теж стане соромно, бо сором омиває душу людини від брудних думок. Фарба сорому на обличчі — колір протестуючої совісті — єдина фарба, що личить грішнику. Вона говорить, що він не зовсім ще загинув людина і у нього ще залишається щось святе” [4, с. 104].

Отож, знову темою проповіді стає подвійна сутність людини: у душі ми допускаємо підступність, підлоту проти ближніх, бажання зла, а зовні — удаване доброзичливе ставлення, за яким ховається душа Іуди. Потужного впливу на читача автор тут досягає знову-таки за допомогою риторичних звертань і запитань: “О, якби існувало таке дзеркало! Ніщо не могло б вселити мені такий страх перед гріхом, як воно. Я б подивився в дзеркало і побачив всю підлоту свою. Дзеркало мене змусило б або знищити себе, або виправити. Я б не почав вбивати себе, я, зрозуміло, почав би виправляти себе. Може, є серед вас, брати мої, той, хто розмовляє та сміється зі своїм другом, та в той же час ховає за словами і сміхом підлоту, плітку або інтригу? Хай така людина прийме мою сповідь, як свою, і перейме на себе частину мого сорому за подібні брудні та варварські думки” [4, с. 106].

Епістолярна спадщина складає суттєву частину писань М. Велимировича. Деякі з цих листів увійшли до збірки “Місіонерські листи”. Вони вперше побачили світ у вигляді збірки на батьківщині автора лише у 1992 р., оскільки складається ця книга з відповідей єпископа Миколи на листи людей, з якими він листувався з 1920 р. як чільник Охридської єпархії на сторінках кількох періодичних видань. Слово Миколи Сербського було надзвичайно дієвим: під впливом усних та писемних проповідей, виголошених у 1920-х рр., у 1931 р. було створено “Народне православне християнське об’єднання”.

Збірка місіонерських листів, вміщує понад 300 листів, присвячених злободенним суспільним проблемам:

- світова криза (“Священику К. про світову кризу”),
- політичні проблеми і мораль (“Пенсіонеру С.П., який за своїм розумінням пояснює японсько-китайську війну”, “Політику Н.Н. про політичну мораль”),
- доля Росії (“Неправославному священику, на питання: “За що Бог карає Росію”),
- апокаліптичні явища у наш час (“Братству святого апостола Іоанна, про апокаліптичні явища у наш час”),
- патріотизм (“Російському ветерану, який оплакує свою розіп’яту батьківщину”, “Одному сербському патріоту, який стверджує, що важливіше бути чесним сербом, а віра — справа другорядна”),
- церковні традиції (“Чиновнику, який вважає, що народ занадто багато святкує”, “Братству Різдва Христового на питання про те, чому ми вітаємо один одного словами “Христос народився!””, “Одному священику, про зовнішні “дрібниці”),
- добро та зло (“Чиновнику Іоанну Ю. Про три великі речі”), про ересі та розколи (“Книготорговцю Светолику М., про нових єретиків”, “Уніату, про зміну віри”),
- тлумачення Святого Письма (“Студенту, який питає, хто такі “вбогі духом”, “Студенту І.К. про книгу Екзлезіаста”),
- духовні поради у складних сімейних ситуаціях (“Вдові, яка багато сумує і хвилюється”, “Селянину С.І., який скаржиться на напад біса страху”, “Сестрі, яка сумує з приводу зіпсованості брата”, “Ченцю Аввакуму про гріховні помисли”, “Машиністу Стамену І., який скаржиться на нудну роботу”) та багато інших.

Християнський письменник, який створив бесіди “Над гріхом і смертю”, “Омілії”, “Охридський пролог”, “Нагірні проповіді”, “Слово про Вселюдину” і залишив після себе багато подібних духовних перлин, відповідає на питання віруючих і невіруючих, праведних, і тих, хто заблукав, але шукає вихід зі складної ситуації.

Зазначені історичні обставини виникнення епістолярію Миколи Сербського зумовили їх своєрідну структуру. Назва кожного листа виконує функцію своєрідного ліда: у розширеному заголовку, по-перше, називається адресат а, по-друге, — тема або конкретизація ситуації (“Збанкрутілому купцю, якого всі покинули”, “Чиновнику, який вважає, що народ багато святкує”, “Сину, котрий підпав під батьківське прокляття”, “Машиністу Стамену І., який скаржиться на нудну роботу”, “Американцю Джону Девісу, якого лякає примноження роду людського”, “Мелентію Д. на питання, що означають слова “Вічна пам’ять”, “Російському вченому П.С., про сновидіння”, “Селянину Міловану М., про дешеву книгу” тощо). Композиційна організація основної частини ґрунтується на поєднанні фабульної основи та проблемно-аналітичного підходу. Фабульний елемент виявляється в стислому викладі обговорюваної ситуації або життєвої історії адресата, після чого автор переходить до аргументованого аналізу проблеми, її всебічного розгляду та пропонує конкретний вихід із неї. Завершується кожен лист кінцівкою, що має надихнути, підбадьорити адресата, допомогти йому в скруті: “Бог тобі в поміч!”, “Мир тобі і радість від Господа”, “Від Бога

тобі здоров'я та благословення”, “Хай допоможе Вам Господь у всьому”, “Милість Божа хай укріпить тебе”, “Нехай обрадує вас Господь” тощо.

Цінність і краса цих листів полягають у тому, що великий знавець людської душі, православної віри та всіх областей земного людського буття пояснював якнайглибші думки та істини просто і доступно, пояснював їх кожному правдошукачеві, не зважаючи на його вік та ступінь освіти.

Есе — жанр, у якому вільно, не обов'язково вичерпно, але виразно індивідуально трактується певна подія, явище, проблема чи тема, а публіцистична суб'єктивність сягає апогею. Мабуть, саме тому й досі есе М.Велимировича є майже недослідженими (розлогий коментар до них не наважився зробити навіть такий знавець творчості письменника, як І. Числов).

Збірка “Скляні очі Індії” відбиває погляд автора на все зростаюче захоплення співвітчизників та європейців східними філософіями та релігіями. В аналізованій збірці мова йде, перш за все, про ставлення святителя до “зачарованої”, “зі скляними очима” Індії, духовність якої він, будучи якнайглибшим знавцем індійської традиції, оцінює так само прямолінійно і жорстко, як і “трубі” й “поверхові” європейці, сини тієї самої Європи, яку святитель називав улюбленою дочкою Христа.

Головний образ есе — Теодул, або раб Божий, — православний сербський народ, якого автор закликає до повноцінного національного життя, адже це — одна із заповуток чистоти Віри. “По крові ми — арійці, по прізвищу — слов'яни, по імені — серби, а по серцю і духу — християни”, — у цій знаменитій фразі М. Велимировича звучить нагадування про те, що саме арійський світ прийняв Христа та пішов за Ним, а також звучить і сподівання на покаєння європейців.

Основною ідеєю збірки є протиставлення людинолюбного християнства та індуїзму, у котрому принижується гідність людини. Найвразливішими пунктами індуїстського віросповідання проповідник та есеїст вважає такі — долю душі визначає карма, а не власне віра та справи людини (есе “Індія”); віруючі вклоняються тваринам: “обожнювання змії — явище загальне для всіх язичницьких народів. Той, що в зовнішності змія з'явився праматері Єві, зміг — при Божому попущенні — нав'язати себе роду людському як необхідне божество. Він навчив людей магії та чаклунству. Сам принижений, він робив усе, щоб принизити Бога та людей” [5, с. 489] (“Люди та боги як худоба”); відносність усіх цінностей та чеснот, добра і зла: “В індійських Ведах є і таке страшне вчення: “Істина та брехня відносні, і обидві необхідні як складові частини ілюзії”. Дійсно страшно! Демон, отже, рівносильний Богові, Шива-руйнівник рівноправний з Вішну-творцем! У верховній тріаді індійській брехня сидить перед істиною, зло панує над добром. Але і те, і інше, говорять вони, ілюзія! Підведися ж, Теодуле, і перехрестися. Згадай Отця і Сина і Святого Духа, Трійцю єдиносущну і нероздільну, і животворящу, Бога істини і світла” [5, с. 526].

Інші есе являють собою публіцистичний виклад догматів християнства — божественне походження Христа та Його спасительна місія (“Сім'я та сім'я”, “Мовчання”, “Лик Ісуса”), єдність іпостасей Святої Трійці (“Свята Трійця”, “Благословенне Царство”), милосердя Боже: “У голосі сила, Теодуле. Але сила і в мовчанні. Яким був голос Ісуса? Іноді тихим, іноді сильним, іноді страшним, але завжди чарівним. Від такого голосу всихають безплідні смоківниці — від такого голосу розпускаються квіти серед сміття та терній” [5, с. 498],

“він прийшов, щоб шукати втрачене..., тобто те, що в людині було привалено землею та гріхом, те, що і сама людина вже перестала цінувати та усвідомлювати” [5, с. 508].

Отож, традиційний публіцистичний жанр, який деякі дослідники вважають “кабінетним”, у Миколи Сербського відповідає на актуальні богословські, догматичні питання, розкриває істинну суть східних релігій, сприяє утвердженню слов’ян у правій вірі. Донести свою ідею до читачів авторові допомагають численні риторичні фігури (звертання, анафори, паралелізми, антитези) та тропи. Мова есе цієї збірки найбільш метафорична та яскрава у порівнянні не тільки з його власними творами, але і з творами інших публіцистів.

У підсумку зазначимо, що автор “Місіонерських листів”, “Проповідей під горою” та есе “Скляні очі Індії”, орієнтуючись на найкращі світові зразки, зберігає традиційні ознаки жанрів: риторичний характер проповідей, діалогізм листів, вільність, суб’єктивізм і парадоксальність есе, зберігає і властиву їм композицію, — однак виявляє новаторство й оригінальність. Сербський публіцист насичує свої твори злободенною духовною, соціальною, політичною проблематикою — значення і сутність людини, роздвоєність людської душі, найвищі моральні та сімейні цінності, вічна боротьба між добром та злом, розбіжність між технічним прогресом і духовним занепадом, політичні колізії та мораль, війни та революції, апокаліптичні явища в наш час, вірність Батьківщині та вірі, ересі та розколи — розв’язання цих та багатьох інших проблемних вузлів і сьогодні допомагають дезорієнтованим сучасникам знайти себе та свій шлях у житті.

-
1. Буряк В. Д. Сучасний термінологічний дискурс теорії публіцистики як інтелектуальний фактор / В. Д. Буряк // Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Т. Шевченка. Філологічні науки. — 2008. — № 1. — С. 8-16.
  2. Казакова Т. Специфіка журналістикознавчого вивчення середньовічної проповіді: постановка проблеми / Т. Казакова // Наукові записки історії журналістики. — Вип. 23. — Режим доступу : www.journlib.univ.kiev.ua
  3. Лось Й. Публіцистика і тенденції розвитку світу: навчальний посібник для вищих навчальних закладів III — IV рівнів акредитації : у 2 ч. — Ч. 1 / Й. Д. Лось. — Львів : ПАІС, 2008. — 376 с.
  4. Николай Сербский (Велимирович), святитель. Беседы под горой / пер. Н. Феофановой. — М. : Изд. Сретенского монастыря, 2002. — 256 с.
  5. Николай Сербский, святитель. Избранное. — Мн. : Свято-Елисаветинский монастырь, 2004. — 624 с.
  6. Туманов Д. Духовная публицистика как тип творчества [Электронный ресурс]. — Режим доступу : www.dmtumanov.narod.ru

**NIKOLAI VELYMYROVYCH'S CULTURAL COMPREHENSION
OF CONTEMPORARY ISSUES IN PUBLICISTIC HERITAGE**

Tetiana Ivaniukha

Zaporizhia National University,
Zhukovsky Str., 66, 69600, Zaporizhia, Ukraine

E-mail: rector@zntu.edu.ua

In the article problems and genre peculiarities of fermons, letters and essays of the Serbian figure Nikola Velimirovich is considered in the context of spiritual journalism of the XX-th c. on material of "Fermons at the foot of the mountain", "Missionary letters" and essays "Glass eyes of India".

Key words: spiritual journalism, problems, fermon, letter, essay.

**ДУХОВНОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ ПРОБЛЕМ СОВРЕМЕННОСТИ
В ПУБЛИЦИСТИКЕ НИКОЛАЯ ВЕЛИМИРОВИЧА**

Татьяна Ивановна

Запорожский национальный университет,
ул. Жуковского, 66, 69600, Запорожье, Украина

E-mail: rector@zntu.edu.ua

В статье рассматривается проблематика и жанровое своеобразие проповедей, писем и эссе сербского деятеля Н. Велимировича в контексте духовной публицистики XX в. на материале "Проповедей под горой", "Миссионерских писем" и эссе "Стеклянные глаза Индии".

Ключевые слова: публицистическое творчество, духовная публицистика, проблематика, проповедь, письмо, эссе.

Стаття надійшла до редколегії 09.09.2011

Прийнята до друку 26.09.2011